

Nr 453.

Av herrar **Sefve** och **von Friesen**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 299, med förslag till lag om viss begränsning av legitimation som tandläkare, m. m.*

I proposition nr 299 har Kungl. Maj:t bland annat framlagt förslag till lag om viss begränsning av legitimation som tandläkare.

Förslaget innebär att, därest vid tiden för sökande av sådan legitimation tandläkare icke äro att tillgå för tjänstgöring inom tandvård, som anordnats av stat eller kommun, medicinalstyrelsen skall äga begränsa legitimationen att avse allenast rätt att utöva tandläkaryrket såsom innehavare av eller vikarie å tjänst inom sådan tandvård. Efter ett års tjänstgöring skall denna begränsning upphöra.

Tanken på ett praktiskt läroår för blivande tandläkare såsom avslutning av utbildningen och villkor för tandläkarlegitimationen synes ej i och för sig olämplig. En sådan praktiktid skulle under ledning av erfarna äldre tandläkare framstå såsom ett naturligt led i tandläkarutbildningen och kanske möjliggöra en önskad omorganisation av tandläkarinstitutet till en undervisningsanstalt med vetenskaplig forskning.

En sådan omläggning av tandläkarutbildningen är emellertid icke ifrågasatt i propositionen. De elever, som nu utbildas vid tandläkarinstitutet och för vilkas legitimation detta nya villkor skulle uppställas, få samma teoretiska och praktiska utbildning som de tandläkare fått, som nu äro legitimerade. Departementschefen framhåller också, att behovet ur utbildningssynpunkt av vad han kallar ett provtjänstgöringsår icke är tillräckligt dokumenterat för att kunna ensamt eller ens huvudsakligen motivera förslaget. Att ej i främsta rummet en praktisk utbildning under handledning av erfarna tandläkare åsyftas, synes också framgå av den omständigheten, att större delen av de för närvarande obesatta tjänsterna äro polikliniker med blott en tandläkare.

Syftet med det framlagda förslaget är i stället att genom tvångsrekrytering, frampressad av de nu ifrågasatta legitimationsbestämmelserna, råda bot för de svårigheter, som uppstått därigenom, att den aktuella tillgången på tandläkare ej är tillräcklig för folktandvårdens behov. Propositionens lagförslag har förestavats av en önskan att kunna tillgodose folktandvården med tillräckligt antal tandläkare, för att ej fullföljandet av denna för folkhälsans höjande synnerligen betydelsefulla reform skall allt för mycket fördröjas.

Det är i och för sig förståeligt, att man i den situation, som uppkommit för folktandvården, sökt finna en utväg genom tillgripande av extraordinära medel. Man måste dock noga tillse, att dessa hållas inom ramen för eljest allmänt gällande rättsprinciper.

Med stöd av tjänstepliktslagen har Kungl. Maj:t möjlighet att vid krig eller krigsfara eller eljest andra utomordentliga av krig föranledda förhållanden meddela på visst sätt angivna förordnanden för att tillgodose behov av arbetskraft, som erfordras för krigsmakten, dess utrustning eller underhåll, befolkningens försörjning med livsmedel eller bränsle, samfärdsel eller annat ändamål av synnerlig vikt för det allmänna.

Självfallet kan man diskutera om huruvida tjänstepliktslagen skulle kunna användas i här föreliggande fall. I propositionen har emellertid detta av lätt förståeliga skäl ej ifrågasatts. Man har i stället sökt nå sitt mål genom att med nya bestämmelser för legitimationen tillskapa ett års tjänsteplikt för de nyexaminerade tandläkarna. De löneförmåner, som erbjudas för fullgörande av denna tjänsteplikt, synas visserligen fullt tillfredsställande — särskilt vid en jämförelse med många andra statliga befattningar. Den inskränkning i rätten för den enskilde medborgaren att fritt disponera sin arbetskraft, som bleve följd, om det föreliggande lagförslagets princip godkändes, ingiver dock allvarliga betänkligheter med hänsyn till sina konsekvenser.

Tandläkarutbildningen bekostas i stor utsträckning av statsverket. Staten kan också anses ha rättighet att uppställa vissa villkor för legitimation. Det finns därför ur principiell synpunkt intet, som hindrar, att ett tjänsteår vid folktandvården fastställs såsom ett sådant villkor. De ungdomar, som önska utbilda sig till tandläkare, ha i så fall att kalkylera härmed i sina framtidsberäkningar. De av dem, som ej finna ett sådant tjänsteår tilltalande, kunna utbilda sig för annan levnadsbana. I av propositionen åsyftade fall skulle emellertid legitimationsförändringen i främsta rummet drabba de studerande, som redan äro elever vid tandläkarinstitutet.

Det kan ej ifrånkommast, att den i propositionen föreslagna metoden att tvångsvis skaffa arbetskraft till av det allmänna inrättade tjänster sig betänklig. Den kan hos den studerande ungdomen framskapa en känsla av rättsosäkerhet och en misstanke, att statsmakterna även vid andra tillfällen och på andra områden komma att, om så befinnes lämpligt, utnyttja sina maktmedel för att skaffa det allmänna någon mer eller mindre tillfällig fördel. Ungdomens förtroende till statsmakternas rättfärdighet är emellertid något så betydelsefullt, att det icke får äventyras. Även om man i likhet med oss delar propositionens mening, att folktandvården bör om möjligt tillföras tillräcklig arbetskraft, kan man dock icke bortse från de allvarliga konsekvenser ett genomförande av legitimations-

förslaget måste medföra. Enligt vår uppfattning bör det kunna finnas andra mindre farliga möjligheter att lätta folkandvårdens svårigheter.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställa vi,

att det i propositionen nr 299 av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om viss begränsning av legitimation som tandläkare icke måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 juni 1943.

Ivar Sefve.

Bertil von Friesen.
